

K životnímu prostředí se vyjadřuje každý. Málokdo má ovšem příslušné kompetence

23.10.2023 - | Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

Jak bude vaše fakulta slavit velké výročí?

Hlavní událostí bude slavnostní zasedání vědecké rady FTOP, které se uskuteční 18. září (rozhovor vznikl na konci srpna – pozn. red.) v Ballingově sále Národní technické knihovny. Potkáme se tam s našimi významnými absolventy a představiteli veřejného života. Účast přislíbila mj. předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová a celá řada dalších osobností. V rámci programu nejen připomeneme historii fakulty, ale ukážeme také naši vizi pro nadcházející desetiletí. Další akce připomínající naše výročí budou také probíhat na jednotlivých ústavech fakulty.

Jsme jedna z mála fakult, která se záležitostmi životního prostředí zabývá celých 70 let. Což je unikátní i v evropském akademickém prostředí. A zabývat se jimi budeme přirozeně i v budoucnu – vývoj v této oblasti akceleruje a posouváme se dál k cirkulární ekonomice, udržitelnosti, uhlíkové stopě a celé řadě dalších oblastí, pro něž je potřeba vychovávat kompetentní odborníky. Jedná se o oblasti, k nimž se dnes vyjadřují a kterým zdánlivě rozumí všichni. Bohužel, jen málokdo má příslušné kompetence.

V aktuálním akademickém roce se budou moci poprvé hlásit uchazeči na nově akreditovaný bakalářský program Omezování klimatické změny. Jaké kompetence jim předáte?

Cílem není teoreticky popisovat klimatické změny. Cílem je výuka zaměřená primárně na inovace v technologiích, bez nichž se společnost neobejde, chceme-li efektivně reagovat na klimatickou změnu. Konkrétně jde o technologie na ochranu životního prostředí, technologie v oblasti energetiky a paliv, technologie vedoucí k racionálnějšímu hospodaření s vodou, ke snižování emisí skleníkových plynů. Klimatická změna je pro lidstvo ohromnou výzvou. Abychom s ní mohli něco dělat, musí být modely, na jejichž základech se jako společnost rozhodujeme, založeny na kvalitních a relevantních datech ze sofistikovaných měření. A pracovat s nimi musí lidé, kteří budou skutečně rozumět fungování technologií a cílům inovací. Pevně doufám, že se nám bude dařit oslovovat environmentálně zaměřené středoškoláky, kteří cítí, že je důležité se omezování klimatické změny profesionálně věnovat. Jako děkan vnímám, že máme rezervy v popularizaci naší pestré činnosti zaměřené na řešení aktuálních environmentálních a energetických výzev.

Co považujete za zásadní historické milníky ve vývoji fakulty?

Fakulta byla oficiálně založena v roce 1953, ale její počátky sahají hlouběji do minulosti. Naším významným pracovníkům a spolupracovníkům udělujeme medaili Ferdinanda Schulze, což byl zakladatel oborů souvisejících s palivy a vodou, na něž dodnes navazujeme. V roce 1920, po svém jmenování profesorem, založil Ústav pro technologii paliv, svítiv a vody na nově vzniklé Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství (VŠCHTI), která byla jednou ze sedmi fakult sdružených v rámci nově ustaveného Českého vysokého učení technického. Na tuto základní koncepci pak přímo navázala v roce 1953 Fakulta technologie paliv a vody. Na fakultě postupně vznikly čtyři katedry: Katedra technologie ropy a petrochemie, Katedra koksárenství a plynárenství, Katedra tepelné techniky a Katedra technologie vody.

Pod původním názvem fakulta existovala až do roku 1991, kdy se transformovala ve Fakultu technologie ochrany prostředí.

V přelomové etapě se podle mého názoru nachází fakulta i dnes, kdy si společnost stále silněji uvědomuje klíčový význam zdravého životního prostředí a dlouhodobě udržitelných zdrojů energie a technologií. A protože tento vývoj je velmi dynamický, musíme na něj umět reagovat, aby i nadále naši absolventi měli právě v těchto oblastech špičkové kompetence.

Jak vnímáte současnou pozici FTOP v rámci univerzity?

Myslím, že pořád trochu bojujeme o pozici. Jsme považováni za nejmenší fakultu a nějakou mladší sestru, kterou je potřeba pořád někam posouvat. Což mě netěší. Uměl bych si představit větší samostatnost a roli v rámci školy.

Můžete být konkrétnější?

Dlouhodobě například probíhá diskuze o profilu absolventa. Má se za to, že musí být primárně chemický inženýr nebo technolog, schopný pracovat kdekoli v chemickém průmyslu. Nesouhlasím s tím, zvláště v dnešní době. Absolventem naší fakulty by měl být environmentální inženýr. Samozřejmě s velice dobrými chemickými základy. Zároveň dodám, že chemický technolog či inženýr by měl dnes mít silné environmentální základy. Bohužel, zatím se nám nedaří náš pohled v rámci školy prosadit.

Co s tím?

Nevidím zatím způsob, jak zařídit, aby měla každá fakulta rozdílný studijní základ. Cestou by tedy mohl být větší podíl environmentálně zaměřených předmětů na současném společném základu (předměty, jež musí splnit všichni studenti bez ohledu na studijní program a příslušnost k fakultě – pozn. red.). Nedávno se o něm znovu diskutovalo na úrovni vedení školy. Jenže se nám opět nedostalo sluchu. Ale nevzdáváme se. Budeme prostě muset vyvinout daleko větší úsilí, abychom silnými argumenty přesvědčili kolegy z ostatních fakult, že se po dnešních absolventech žádají kompetence nejen chemicko-technologického rázu, ale jsou ceněny i znalosti a dovednosti z oblasti technologií ochrany životního prostředí, cirkulární ekonomiky, udržitelnosti, surovinové bezpečnosti, vlivu změn klimatu na technologie atd.

Z marketingového pohledu vnímám společný základ jako omezující. Rozumím základní myšlence, nerozumím však jeho objemu. Častým důsledkem je, že se student věnuje meritě programu, na nějž se přihlásil, v lepším případě ve 4. semestru, a to často okrajově. Myslím, že přicházíme o řadu potenciálních uchazečů, jakož i těch, kteří ztratí motivaci během náročného prvního ročníku.

Souhlasím. Když už jsme začali rozhovor historií – podíváte-li se na předměty společného základu před 70 lety, nedošlo k zásadní změně. Náplň předmětů se samozřejmě vyvíjí, řada z nich je opravdu důležitá pro kvalitního absolventa VŠCHT, ale přece nemůžeme učit 70 let stejný základ. Vývoj jde úplně jiným směrem.

Vaše fakulta dlouhodobě bojuje se stagnujícím počtem uchazečů i studentů. Kde vidíte příčiny?

Obor s životním prostředím v názvu má dnes téměř každá univerzita. VŠCHT je považována primárně za chemickou školu, takže spousta lidí se zájmem o životní prostředí jde zkrátka jinam, protože si téma s naší školou nespojí. Další věc je, že jsme považováni za hodně náročnou školu, kterou není úplně jednoduché zvládnout. Což je navíc pravda, ale v praxi to pak přináší studentům spoustu výhod a příležitostí, včetně vynikajícího uplatnění v zahraničí. Studenti hledající cestu nejmenšího odporu jdou ale raději někam, kde není tolik matematiky a chemie. Viz Fakulta životního prostředí ČZU, kde nouzi o studenty rozhodně nemají. Pravděpodobnost, že tam přijatý student absolvuje, je několikanásobně vyšší než u nás. Přitom o naše absolventy je obrovský zájem z praxe, každou chvíli

mi někdo volá, zda mu mohu doporučit našeho absolventa. A já jen krčím rameny. Bohužel představa, že trh nám nějak pomůže, tady nefunguje. Když někdo nesežene absolventa od nás, vezme si ho z jiné fakulty a během dvou tří let ho potřebné věci naučí v praxi.

Negativní vnější vlivy bychom měli pohromadě. Co byste měli dělat lépe uvnitř fakulty?

Rezervy máme samozřejmě v řadě věcí. Výrazně jsme zintenzivnili naše propagační aktivity, ale prostor pro zlepšení tam určitě ještě vidím. Ve srovnání s výukou na zahraničních univerzitách u nás pořád velká část výuky probíhá ve formě přednášek s víceméně pasivní účastí studentů. Máme nejvyšší čas udělat výuku více interaktivní a proměnit kontaktní čas s pedagogem do formy diskuzí o konkrétních problémech. Jde o velký úkol jak pro nás pedagogy, tak studenty, neboť i oni budou muset změnit svůj přístup.

Jak chcete změny v předmětech vyučovaných pedagogy z vaší fakulty dosáhnout?

Velkou roli vidím u garantů studijních programů. Jejich činnost by neměla sestávat

z formálních procedur a nahrazování zastaralých předmětů jinými. Garanti by se měli zajímat o to, kdo a jak předměty učí, a dávat dostatek prostoru mladým s inspirativními zahraničními zkušenostmi. Kdo moderní přístupy zažil na vlastní kůži, velmi přirozeně je pak aplikuje ve vlastní pedagogické praxi. Na FTOP tenhle přístup maximálně podporujeme, ale než se změna projeví, nějaký čas to potrvá. Zároveň narážíme na skutečnost, že přimět člověka působícího v zahraničí, kde má mnohem lepší finanční podmínky, aby se vrátil, je hodně složité. Těžko koneckonců konkurujeme i českému soukromému sektoru.

Je studium na FTOP ve vyšších stupních studia něčím specifické?

Malé množství studentů je bráno spíše jako handicap, ale přináší s sebou i velké pozitivum – pedagogové se mohou studentům věnovat individuálně v daleko větší míře než na jiných univerzitách. Poměrně unikátní je také těsný kontakt našich akademiků s praxí. Řešíme spoustu aktuálních reálných problémů a studenti se na projektech přímo podílejí a vidí, že jejich studium má velký smysl a o jejich znalosti je zájem.

Ve funkci děkana jste přes rok a půl. Co byste v budoucnu rád prosadil?

Chci pokračovat v modernizaci fakulty a optimalizaci její struktury. Aktuálně připravujeme sloučení dvou ústavů zaměřených na paliva do jednoho. Slibujeme si od toho větší efektivitu a získáme prostor pro nové výzkumné směry. Velkým cílem je též lepší propagace fakulty a navýšení počtu studentů, což je ovšem úkol přesahující funkční období děkana. Třetí věc už jsem zmínil před chvílí – rád bych maximálně pomohl k personálnímu oživení na fakultě a zajistil prostor pro mladší generaci.

Jak bude vypadat výuka a výzkum na FTOP v roce 2093?

Zajímavá otázka! Mimochodem rád bych znal představy zakladatelů fakulty o jejím fungování v roce 2023. :-) Dalších 70 let, to je opravdu daleká budoucnost, takže se omezím jen na přání v oblasti, kterou považuji za zásadní. Věřím, že se bude daleko lépe hospodařit s časem pedagogů, výzkumníků i studentů. Opravdu špičkoví pedagogové a vědci by měli být v budoucnu zbaveni administrativních a formálních povinností a mít možnost věnovat se intenzivně a efektivně studentům nebo bádání. Kvalifikace špičkových akademiků je ohromná hodnota a měli bychom ji využívat daleko lepším způsobem než dnes.

<https://www.vscht.cz/popularizace/rozhovory/jenicek-k-zivotnimu-prostredi-se-vyjadruje-kazdy>